

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT

Darja Amelkina

VE NE KEELE OSAKAAL JA EESTI KEELE ÕPPEMEETODID VENE
ÕPPEKEELEGA KOOLI EESTI KEELE TUNDIDES 12. KLASSI NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja professor Birute Klaas-Lang

TARTU 2022

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Eesti keele kui teise keele õpe gümnaasiumis	7
1.1 E2 õppe üldine korraldus ja eesmärgid	7
1.2. E2 õpe kui protsess	6
1.3. E2 õpetamise meetodid	9
1.4 Õppija emakeele kasutamine teise keele õppes.....	13
2. Varasemad uurimused	14
3. Tulemused.....	15
3.1 Kooli kirjeldus	15
3.2 Tunnivaatluste tulemused ja nende analüüs	16
3.3 Õpetaja kommentaarid meetodi valiku ja õpilaste emakeele valiku kohta	27
3.4 Arutelu	31
Kokkuvõte	33
Kirjandus	34
Lisa 1. Õpetaja intervjuu: eesti keele võõrkeelena tund korraldamine.	365
Resümee.....	36

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrekselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud lahtudes Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Sissejuhatus

Eesti koolides toimub õpetamine põhiselt eesti keeles, aga õppekeeleks on veel ka vene, inglise ja muud keeled. Sõltumata sellest, mis keeles toimub õppimine, õpitakse lisaks eesti keelt. Eesti õppekeelega koolides õpetatakse eesti keelt emakeelena ja muu õppekeelega koolides eesti keelt teise keelena (E2).

Varasemad uuringud E2 õpetamise kohta kirjeldavad näiteks viise, kuidas tunnid on korraldatud ja mis meetodeid kasutatakse üldhariduskoolis, kus õppimine toimub osaliselt eesti keeles ehk 60% eesti keeles ja 40% vene keeles. (Riigi Teataja, 2010). On uuritud ka õppijate riigikeele õppimise motivatsiooni ja korraldust (Lukk jt 2017). E2 õpetamine on tänapäeva Eestis väga aktuaalne teema. Eestis on vene õppekeelega ainult põhikoolid, gümnaasiumid toimivad 60/40 süsteemi järgi ehk 60% õppetööst toimub eesti keeles ja 40% vene keeles. Koolides õpetatakse ka võõrkeeli: inglise, vene, prantsuse, saksa jm keeli. Uus "Eesti keele arengukava 2021-2035" (EKA 2021) seab eesmärgiks, et 2035. aastaks on haridusasutustes mindud valdavalt üle eestikeelsele kooliharidusele, st õppetöö riigi ja kohalike omavalitsuste rahastatavates koolides ja lasteaedades toimub eesti keeles. Eestikeelne kooliharidus tagab laste ja noorte lõimumise eesti kultuuri- ja väärtusruumi ning annab kõigile võrdse võimaluse osaleda ühiskonnas- ja tööelus, jätkata õpinguid ja saada parem töökoht kohalikus kogukonnas ja välismaal. Et tagada igale õpilasele sõltumata kooli õppekeelest ja rahvusest sarnased võimalused hariduse ja töö saamisel, tuleb liikuda eestikeelse kooli suunas. (EKA 2021) Selles protsessis on vajalik riigi ja koolide koostöö. Riigi poolt on võimalik tõsta koolide motivatsiooni, suurendada seadusandlikult eestikeelse õppetöö mahtu. Samuti on vaja suurendada kooli juhtkonna vastutust eesmärgi saavutamisel ja muuta muuhulgas seadust, mis kehtestab muu emakeelega õpilastele eesmärgi jõuda põhikooli lõpuks E2 oskuses tasemeni B2 ja gümnaasiumi lõpus tasemeni C1 (Euroopa Keeleõppe Raamdokument 2007: 36-56). Arvesse tuleb võtta ka õpetajate haridust ja kvalifikatsiooni, riik saab korraldada erinevaid koolitusi õpetajate toetamiseks.

Mitte-eesti õppekeelega koolides tuleks tähelepanu pöörata sellele, et eesti keele tundides oleks kasutusel nüüdisaegne õppemetoodika, s.t õpe peab olema kommunikatiivse lähenemisega ja kasutusjuhendatav. Esiteks tuleb laiendada kokkupuudet ja suhtlemisvõimalust eesti keelt emakeelena kõnelejatega, sest sihtkeele omandamine sõltub paljuski keelepraktikast. Teiseks aitaks suurendada õpilaste motivatsiooni eesti keelt õppida kommunikatiivse keeleõppe meetodite kasutamine. Väga oluline on kasutada tundides võimalikult palju sihtkeelt, st eesti keelt. Antud bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida E2 õpet 12. klassi näitel eesti - vene õppekeelega koolis. Uurin, kui palju kasutatakse E2 tundides õpilaste emakeelt ja miks. Andmeid kogun tunnivaatlustega. Lisaks teen intervjuu õpetajaga, et saada tema kommentaare E2 õpetamise kohta.

Minu bakalaureusetöö **uurimisküsimused** on:

1. Mis õppemeetodeid kasutatakse E2 tundides?
2. Kui suur osakaal on õpilaste emakeele kasutamisel E2 tundides?
3. Miks kasutatakse E2 tundides õpilaste emakeelt?

Töö koosneb sissejuhatausest, kolmest sisupeatükist ja kokkuvõttest. Sissejuhatuses kirjeldatakse töö kirjutamise protsessi ja esitatakse teema valiku põhjendus, teema aktuaalsus, uurimisküsimused, sihtgrupp ja tutvustatakse uurimismeetodit. Esimeses sisupeatükis kirjeldatakse E2 õpetamist gümnaasiumis, peatüki alapeatükkides on esitatud info teise keele õppe korraldusest ja eesmärkidest riikliku õppekava põhjal, samuti on kirjeldatud E2 õpetamist kui protsessi, E2 õppemeetodeid ja õpilaste emakeele mõjust E2 omandamise protsessis. Teises peatükis on esitatud uurimused, mis käsitlevad teise keele õpetamise meetodeid ja õpilaste emakeele kasutamist teise keele omandamisel. Kolmandas peatükis on kirjeldatud E2 tunde uuritavas koolis, analüüsitud tunnivaatluste ja õpetajaga intervjuu tulemusi. Töö lõpus on kokkuvõte.

Materjal ja meetod

Teema uurimiseks kasutatakse kvalitatiivset ja kvantitatiivset meetodit. Töö autor teeb 7 tunnivaatlust kakskeelset õpet rakendava gümnaasiumi 12. klassis. Et saada vastuseid uurimisküsimustele, teeb töö autor märkmeid tunnivaatluse ajal ja teeb seejuures kindlaks, mis otstarbel kasutatakse õpilaste emakeelt. Selleks et saada täiendavat infot ja õpetaja arvamust E2 õpetamise kohta, viiakse läbi ka kirjalik intervjuu õpetajaga.

1. E2 õpe gümnaasiumis

1.1 E2 õppe üldine korraldus ja eesmärgid

Gümnaasiumis toimub õpe Põhikooli ja Gümnaasiumiseaduse järgi kas täielikult eesti keeles või 60/40 süsteemi järgi, mis tähendab, et õppimine toimub 60% eesti keeles ja 40% vene keeles. Koolides, kus eesti keelt õpetatakse teise keelena, peab olema 6 E2 kursust. (GRÕK 2011)

E2 tundide peamine ülesanne on saavutada keeleoskus, mis võimaldab õpilastel vabalt kasutada eesti keelt igapäevases elus ja pärast gümnaasiumi rakendada õpitud eesti keele oskust jätkuõppeks, töötada Eestis ja suhelda eesti keele emakeelena kõnelejatega.

Lisaeesmärk õpetaja jaoks on toetada õppijaid, et neil oleks motivatsioon ja tahtmine õppida eesti keelt.

Tundide jooksul arendatakse lugemis-, rääkimis-, kuulamis- ja kirjutamisoskusi. Suuremat tähelepanu pööratakse rääkimisoskuse arendamisele ja eesti keeles suhtlemisele.

Gümnaasiumi lõpetamisel on võimalik saada B2- C1 tase, sõltuvalt, E2 eksami tulemusest. (GRÕK 2011)

1.2. E2 õpe kui protsess

Teise keele õpe on õppija emakeelest erineva keele õpe, mida toetab ümbritsev keelekeskkond ja mis on näiteks muu kodukeelega õpilase riigikeel. Eestis elavatele muu kodukeelega isikutele on eesti keel kui riigikeel teine keel. Teise keele õpe on pidev protsess, kus edasimineku tagab järjepidevus ja motivatsioon. Keeleõpe ei piirdu keeleoskustaseme saavutamise hetkeks. Tähtsam on see, et õpilastel oleks tahtmine keelt õppida ja arendada keeleoskust, sest need tegurid mõjuvad keele omandamise tulemusele. Teise keele õppe eesmärk on anda õpilastele teadmisi õpitavast keelest ja arendada õpilaste osaoskusi, et nad saaksid keelt rakendada oma argielus. Samuti peaks õpe suurendama õpilaste motivatsiooni keele omandamiseks ja näitama, et võõrkeelte oskus on väga kasulik ja hindamatu asi inimeste elus. (GRÕK 2011)

E2 õpetamine taasiseseisvunud Eestis on kestnud üle 30 aasta. Tegemist on mitmekesise protsessiga, mis on suunatud keeleoskuse arendamisele. Keeleoskuse mõiste all mõistetakse tavaliselt keele grammatika ja sõnavara omandamist ja osaoskuste (rääkimine, kirjutamine, lugemine ja kuulamine) arendamist, kuid ainult reeglite õppimine ei taga keele omandamist. Palju kasu on praktikast, mis on väga vajalik, et õppija saaks oma igapäevases elus õpitavat keelt rakendada. Väga oluline on sihtkeelne keskkond, palju aitab kaasa suhtlemine sihtkeelt emakeelena kõnelejatega. Palju sõltub ka õpetajast ja õppematerjalidest. (Kitsnik, 2019)

1.3. E2 õpetamise meetodid

Antud peatükis kirjeldab töö autor E2 õppemeetodeid, toetudes keeleõpetaja metoodikavihikule “Ülevaade võõrkeelesõppemeetoditest”, autorid on Leelo Kingisepp ja Elle Sõrmus. Bakalaureusetöö järgmistes osades analüüsib töö autor E2 tunnivaatlusi tehes kasutatavaid meetodeid.

1.3.1 Traditsioonilised õppemeetodid

Traditsiooniliste õppemeetodite eesmärk on anda õpilastele teadmisi keele struktuuri kohta, õpitakse keele grammatikat. Näiteks **grammatika-tõlke meetodit** rakendati esimest korda ladina keele õppimiseks. 19.sajandil kujunes sellest võõrkeelesõpetamise mudel ja meetod levis kiiresti muude keelte õpetamisse. Meetodi peamine eesmärk on anda õpilastele teadmisi õpitava keele struktuurist ja arendada õpilaste lugemis- ja kirjutamisoskust. Tunnis tõlgitakse ilukirjanduslikke tekste ja lauseid õpitavast keelest õppijate emakeelde või vastupidi, täidetakse grammatikaharjutusi, õpitakse pähe grammatiliste vormistike ja sõnu koos tõlkega. (Kingisepp, Sõrmus 2000:10-13; Krashen, Terrell 1983) **Lugemismeetodit** rakendati veel enne Teist maailmasõda, sest tol ajal arvati, et võõrkeelesõppes on oluline lugemisoskus. Meetodi peamiseks eesmärgiks on lugemisoskuse arendamine. Tunnis loetakse ja tõlgitakse tekste, täidetakse sõnavaraharjutusi. Kasutatakse õpilaste emakeelt, et tõlkida tekste. (Kingisepp, Sõrmus 2000: 12-14)

Otsese meetodi looja on prantslane Lambert Sauveur, kes arvas, et keeleõpetuses on oluline suulise kõne õpetamine. Otsese meetodi eesmärk on arendada suhtlemisoskust õpilastel, et õppijad saaksid väljendada oma mõtteid ja arvamust õpitavas keeles. Tunnis loetakse tekste ja õpitakse sõnavara asjade näitamisel. Antud meetod arendab õpilaste väljendus- ja kuulamisoskust. Keele struktuuri seletatakse näitamise ja tegevuste põhjal kas piltide või esemete abil. Keeletunnis kasutatakse vaid õpitavat keelt, tähenduste edasiandmiseks kasutatakse kehakeelt (miimika, žestid). (Kingisepp, Sõrmus 2000:14-17)

Audiolingvaalse meetodi loojate arvates, paljudel rahvastel puudub kirjakeele teave ja seetõttu on vaja keeleõpet alustada suulise keele õppimisega ja pärast kirjaliku. Selleks et arendada suulist õpet, olid loodud keele toad, kus õpilased kuulasid dialooge ja arendasid enda kuulamisoskust. Tunnis räägitakse õpitavas keeles, sama sõna või lauseid korratakse

mitmekordselt, sest oli oluline, et õpilane saaks materjalist aru ja saaks pärast õpitud materjali õigesti kasutada. Tunnis loetakse ja koostatakse dialooge, õpitakse tekste pähe ja korratakse järel. (Kingisepp, Sõrmus 2000: 17-19; Krashen, Terrell 1983)

Kognitiivse meetodi eesmärgiks on arendada õppijatel keeleoskust nagu emakeelena rääkijatel. Selleks et õppijatel oleks emakeele rääkija tase, arendatakse kõiki osaoskusi, kasutades erinevaid õppimisviise. Noam Chomsky avaldas teooria, mis põhineb sellel, et õppijad oskavad õppida võõrkeelt nagu emakeelt vaistlikult. Tunnis räägitakse õpitavas keeles. Tunnis moodustatakse lauseid mudeli järgi, luuakse tekste, esitatakse küsimusi ja vastatakse, täidetakse sõnavara ja grammatika harjutusi. (Kingisepp, Sõrmus 2000: 19-21)

1.3.2 Humanistlikud meetodid

Humanistlike meetodite eesmärk on korraldada sõbralikku õpikeskkonda, head ja meeleolukat õhkkonda, et õpilastel oleks huvitav keelt õppida. Tunni käik planeeritakse, tuginedes õpilaste soovidele ja vajadustele. Selleks et tekitada sõbralikku õpikeskkonda ja hea meeleolu õpilastel, kasutatakse erinevaid interaktiivseid võimalusi - rollimängud, muusika, filmid. (Kingisepp, Sõrmus 2000: 21-22)

Sugestiivõppe peamine eesmärk on saavutada õpilase heaolu, füüsilise, psüühilise ja sotsiaalse terviklikkuse tunne. Meetod aitab arendada õpilastel kuulamis-, lugemis- ja rääkimisoskusi. Õppimine on korraldatud sõbralikus, meelelahutuslikus õhkkonnas. Oluline on, et õpilased arendaksid oma väljendusoskust. Keele struktuuri õppimiseks kasutatakse interaktiivseid viise - rollimängud, muusika, lõbusad ülesanded. (Kingisepp, Sõrmus 2000: 22-24; Lozanov 2009)

Ühisõppimismeetodi looja on Ameerika Ühendriikide psühholoogiaprofessor Charles A. Curran, kes arvas, et keeleõppe tulemus sõltub õpetaja ja õppija vahelisest suhtest. Hea tulemuse saavutamiseks õpetaja ja õppija peavad töötama koos, et saavutada püstitatud eesmärgid. Õpetaja on nõustaja ja abistaja, kes korraldab õpet, lähtudes õppija soovidest ja teadmistest. Tunnis tehakse erinevaid suuliseid ülesandeid - koostatakse lauseid, loetakse tekste ja vesteldakse õpetajaga tunni teemal. Antud meetod arendab õpilaste kuulamis- ja rääkimisoskusi. Tunni käik sõltub õppija tahtmisest ja otsustest, õpetaja teeb nii, nagu õpilased tahavad. (Kingisepp, Sõrmus 2000: 24-27)

Vaikse meetodi autor on ameeriklane Caleb Gattegno, kes arvas, et eneseharimine aitab õpilastel keelt omandada. Meetodi eesmärgiks on anda õpilastele võimalus keelega mängida, vajadusel ka muuta keele struktuuri ja reegleid. Õpilased saavad teha vigu, omamoodi õppida keele struktuuri ja vajadusel muuta reegleid omal soovil. Õpetaja roll on passiivne, ta ei seleta grammatikat ja ei paranda vigu, ta on õppijate suunaja ja abistaja. Antud meetodi kaudu arendatakse kõiki osaoskusi. Tunnis kasutatakse interaktiivseid viise nagu film, muusika kuulamine ja mängud. Tunnis tehakse erinevaid ülesandeid - hääletakse häälikuid, moodustatakse käske ja lauseid, vastatakse küsimustele, tehakse konspekte õpitud materjalist. (Kingisepp, Sõrmus 2000: 27-29)

Käsitäitmismeetodi autor on James J. Asher, kes arvas, et laps saab õpitavast keelest aru lihtsate käskude ja keeldude vahendusel. Tema arvates saab inimene keelt õppida ilma keele struktuuri ja grammatika teadmisteta. Käesoleva meetodiga õppimine koosneb käskude andmisest, kuulamisest, mõistmisest ja täitmisest. Meetodi abil arendatakse õpilastel kuulamisoskust. Õppijad annavad üksteisele korraldusi ja otsustavad, mis harjutused tehakse tunni jooksul, õpetaja teeb nii, nagu õpilased tahavad. Tunnis räägitakse ainult sihtkeeles, sõna tähendust seletatakse žesti ja miimika abil, põhinedes sellel, et miimika ja žestid aitavad kiiremini keelt omandada. (Kingisepp, Sõrmus 2000: 29-31)

1.3.3 Suhtlusmeetodid

Suhtlusmeetodite eesmärk on õpilaste suhtlemisoskuse arendamine. Käesolevad meetodid sisaldavad erinevaid ülesandeid, mis aitavad õpilastel sihtkeelt praktiseerida ja arendada väljendusoskust. Selleks et aidata õpilastel suhtlemisoskust arendada, kasutatakse erinevaid õppematerjale - ajalehed, TV ja raadio. Tunnis käsitletakse argielu teemasid ja ergutatakse õpilasi suhtlema antud teemal. (Kingisepp, Sõrmus 2000: 31-32)

Kommunikatiivne meetod oli välja töötatud 1950ndatel aastatel. Autor on Noan Chomsky. Antud meetodi eesmärk on arendada õpilastel kõnelemist, et õpilane saaks kasutada sihtkeelt igapäevases elus. Suhtlemisoskuse arendamiseks rakendatakse põhiliselt sihtkeelt ja erinevaid interaktiivseid ülesandeid nagu suhtlusmängud ja arutusülesanded, rollimängud, paari- ja rühmatööl põhinevad harjutused. Tundi planeeritakse, lähtudes õpilaste soovidest ja vajadusest. Oluline, et õhkkond oleks positiivne ja õpilased julgeksid enda mõtteid

väljendada. Tunnis mängitakse suhtlusmänge ja täidetakse arutlusülesandeid. (Kingisepp, Sõrmus 2000:32-34)

Loomuliku meetodi autorid on Tracy Terrell ja Stephen Krashen. Selle meetodi peamine eesmärk on suhtlemisoskuse arendamine. Keelt õpetatakse ilma reeglite seletamiseta ja vigu parandamata. Tähelepanu pööratakse õpilaste sõnavara laiendamisele, suhtlemis- ja kuulamisoskuste arendamisele. Oluline on luua sõbralik õhkkond, et õpilastel oleks tahtmine keelt õppida ilma stressita. Tunnis mängitakse rollimänge, küsitakse küsimusi ja arutletakse tunni teemal. (Kingisepp, Sõrmus 2000: 34-36; Krashen, Terrell 1983))

Suhtlev-kogemuslikku meetodit kasutasid prantsuse keele kui teise keele õpetamiseks Michael Canali ja Merrill Swain. Meetod tugines teoorial, et on oluline arendada õppija keelepädevust, et õppija saaks keelt kasutada argielus. Tunnis kasutatakse õpitavat keelt. Meetod aitab arendada õpilastel kõiki osaoskusi ja eriti suhtlemisoskust. Tunnis toimuvad ajurünnakud ja rühmaarutelud. (Kingisepp, Sõrmus 2000: 36-39)

Ülesandepõhise keeleõpe looja on Michael Lewis, kes arvas, et grammatika on vähem tähtis kui sõnavara. Tema arvates selleks, et omada head keeleoskust, tuleb eelkõige õppida sõnu ja fraase ning alles pärast grammatikat. Kõigepealt esitatakse õppijatele õpitav keeleline vorm, siis harjutatakse õpitava vormi kasutamist ja alles seejärel saavad õpilased kasutada õpitud vormi tegelikus suhtluses. Käesolev meetod põhineb teoorial, et keele omandamiseks peavad täidetud olema kindlad tingimused: õppijad peavad kuulma autentset keeleainest, saama sihtkeeles oma mõtteid väljendada, seetõttu tunnis räägitakse õpitavas keeles. Tunnis tehakse ajurünnakuid, arutlus-, loov- ja grammatikaülesandeid. (Kingisepp, Sõrmus 2000: 39-41)

1.4 Õppija emakeele kasutamine teise keele õppes

Emakeelt omandab inimene alguses kuulnud sõnade ja fraaside põhjal. Koolis õppija uurib keele struktuuri, grammatikareegleid ja arendab enda keeleoskust. Oma elus õpib inimene lisaks emakeelele teisi keeli. Emakeel ehk lähtekeel võib mõjuda nii negatiivselt kui ka positiivselt sihtkeele omandamisele. Põhjus on selles, et sihtkeeles väga tihti puuduvad samad keelekonstruktsioonid nagu õpilaste emakeeles, mis võib tekitada raskusi ja vigu teise keele omandamisel. (Kitsnik 2019) Teadlased, kes uurivad teise keele omandamist, väidavad, et emakeel võib mõjutada teatud osas teise keele omandamist kas positiivselt või negatiivselt, sõltudes muuhulgas ka sellest, kas keeled on sarnased või mitte. Negatiivselt võib lähtekeel mõjutada sihtkeele omandamist sel juhul, kui sihtkeel erineb emakeelest ja keelte struktuurid on erinevad, mis võib tekitada vigu teise keele omandamisel. Aga positiivselt võib mõjutada sel juhul, kui õpilaste emakeele teadmised aitavad teise keele omandamisele kaasa. Näiteks uusi sõnu tõlgib õpilane oma emakeelde, mis aitab tal kontekstist õigesti aru saada ja õpitud materjali õigesti rakendada. Kui siht- ja lähtekeele struktuurid on sarnased, siis õpilane kasutab emakeele teadmisi sihtkeele ülesannete lahendamisel. Kuivõrd suur on õpilaste emakeele osakaal teise keele omandamisel, võib sõltuda ka keelte struktuuridest. (Kaivapalu 2007)

2. Varasemad uurimused

Teise keele omandamine on mitmekülgne protsess, mis koosneb ja sõltub paljudest aspektidest. Kuivõrd aga kasutatakse õpilase emakeelt teise keele omandamisel, sõltub õpetajast ja metoodikast. Järgnevalt esitan mõned uuringud, mis käsitlevad E2 õppemeetodeid üldhariduskoolis, aga ka emakeele kasutamist võõrkeele/teise keele tundides. Näiteks artiklis “Emakeel võõrkeeleõppes – eelis või takistus?” analüüsib Annekatrin Kaivapalu õpilaste emakeele kasutamist E2 omandamisel kogutud andmete ja õpilastega tehtud intervjuude põhjal. (Kaivapalu 2007)

Aastal 2013 uuris Tallinna Ülikooli töörühm E2 õpetamist vene õppekeelega koolis, mille käigus uuriti erinevate õppemeetodite kasutamist E2 tundides ja eestikeelses õppeaines. Uuring tõi välja, et meetodite valik sõltub nii koolist kui ka õpetajast. (Metslang jt 2013)

2014. aastal viisid Tartu Ülikooli teadlased läbi uuringu, mis käsitles arvamusi ja hinnanguid riigikeele õppe korraldamise kohta vene õppekeelega koolides. Uuring tõi välja, et riik, õpetajad ja kooli juhtkond peavad tegema koostööd, et saavutada tulemuslikku eesti keele õpet. (Klaas-Lang jt 2014)

2020. aasta artiklis “Mängustatud õppetegevuste mõju üheksanda klassi õpilaste suhtumisele eesti keele kui teise keele tundides” kirjeldavad Pirgita-Maarja Hallas ja Mare Kitsnik õpilaste suhtumist mängustatud tegevustesse ja mängustatud õppetegevuste mõjutamisest eesti keele kui teise keele tundides. Tulemustest tuleb välja, et mängustatud õppe strateegia mõjub õpilastele positiivselt. (Hallas, Kitsnik 2020)

3. Tulemused

3.1 Kooli kirjeldus

Viisin tunnivaatlused läbi kakskeelses gümnaasiumis (X gümnaasium) Eesti väikelinnas. Kool asutati 2. novembril aastal 1848. X gümnaasium on üldhariduskool, kus on võimalik omandada haridus põhihariduse ja üldkeskhariduse tasemel. Kooli õppekeel I ja II astmes on vene keel, gümnaasiumis toimub 60% õpetamist eesti keeles ja 40% vene keeles. Õpingute alusdokumendiks on põhikooli- ja gümnaasiumi riikliku õppekava alusel koostatud kooli õppekava. Kooli üks eesmärkidest on anda õpilastele võimalus omandada kõrgel tasemel riigikeel. (“X” Gümnaasiumi arengukava 2017-2019, “X” Gümnaasium põhimäärus 2015)

12. klassi E2 tunnid

Gümnaasiumis on E2 tunnid korraldatud riikliku õppekava järgi. 12. klassis toimub 5 E2 tundi nädalas. Õpilaste emakeel on vene keel. Tunnid on korraldatud õpetaja poolt valitud metoodika ja meetodite järgi. Kuna 12. klass on lõpuklass ja gümnaasiumi lõpetamiseks tuleb sooritada lõpueksam, õpetatakse tundides eesti keele struktuuri ja arendatakse osaoskusi, lisaks tehakse ka spetsiifilisi ülesandeid riigieksamiks. Kuna minu bakalaureusetöö eesmärk on uurida, mis meetodeid kasutatakse E2 tundides 12.klassis ja kui palju kasutatakse nendes tundides õpilaste emakeelt ehk vene keelt, tegin uurimisküsimustele vastuste leidmiseks 7 tunnivaatlust. Tunnivaatlusteks sain loa aineõpetajalt.

3.2 Tunnivaatluste tulemused ja analüüs

Tunnivaatluste eesmärk oli uurida E2 tundides kasutatud õppemeetodeid ja õpilaste emakeele kasutamist 12. klassis. Tunnivaatluste ajal tegi töö autor märkmeid, mis ülesandeid tehti E2 tundides, mis õppemeetodeid kasutati E2 õpetamiseks, kui palju ja mis otstarbel kasutati õpilaste emakeelt ehk vene keelt nendes tundides. Vene keele kasutamise aega mõõdeti telefoniga.

1. tunnivaatlus

Üldandmed: osales 8 õpilast, tund kestis 45 minutit, tunni teema oli “Sport ja tervis”.

Tunni eesmärk oli kirjutamis-, rääkimis- ja väljendusoskuste arendamine. Tunni jooksul täitsid õpilased kirjalikke ülesandeid, kus tuli teada keele struktuuri ja õigekirja, koostasid dialooge, mis aitasid arendada õpilaste rääkimisoskust.

Grammatikaülesannete eesmärk oli õpitud grammatikareeglite rakendamine ja kordamine, suuliste ülesannete eesmärk oli võimalus õpilaste jaoks õpitud keelt rakendada praktikas. Õpilased tegid ka iseseisvalt töö ja tegid grammatikaharjutusi. Õpetaja andis õpilastele ülesandeid iseseisvaks tööks. Antud info põhjal võib teha kokkuvõtte, et tunnis kasutati grammatika-tõlke meetodit ja kommunikatiivset meetodit. Õpilaste emakeelt kasutati ka 6 minutit, et tõlkida sõnu.

Kokkuvõte

Grammatika-tõlke meetod: 25 minutit tunni jooksul kasutati grammatika harjutuste tegemiseks ja õpilaste kirjutamisoskuse arendamiseks.

Kommunikatiivne meetod: antud meetodit kasutati 20 minutit tunni jooksul, et täita suulist ülesannet ehk koostada dialoogi ja arendada õpilaste rääkimis- ja väljendusoskust.

Õpilaste emakeele kasutamine: tunni jooksul kasutati 6 minutit õpilaste sõnade tõlkimiseks.

2. tunnivaatlus

Üldandmed: osales 8 õpilast, tund kestis 45 minutit, Tunni teema oli “Sport ja Tervis”.

Tunni eesmärk oli osaoskuste arendamine õpilastel. Tunni jooksul arendati kirjutamis- ja väljendusoskust, tehti grammatikaharjutusi ja koostati monolooge.

Tunni jooksul tehti erinevaid ülesandeid suuliselt ja kirjalikult. Kirjalikult tehti grammatikaharjutusi, teemad olid lihtminevik, täisminevik, osastav kääne. Suuliseks ülesandeks oli monoloogi koostamine. Antud info põhjal võib teha kokkuvõtte, et tunnis kasutati grammatika-tõlke meetodit ja kommunikatiivset meetodeid. Õpilaste emakeelt kasutati ka 5 minutit, et seletada grammatikat.

Kokkuvõte

Grammatika-tõlke meetod: kasutati tunni jooksul 25 minutit grammatikaharjutuste tegemiseks ja õpilaste kirjutamisoskuse arendamiseks.

Kommunikatiivne meetod: kasutati tunni jooksul 20 minutit, et täita suulist ülesannet ja arendada õpilaste väljendusoskust.

Õpilaste emakeele kasutamine: tunni jooksul kasutati õpilaste emakeelt 5 minutit grammatika seletamiseks.

3. tunnivaatlus

Üldandmed: klassis oli 8 õpilast, toimusid 2 tundi järjest, 45 min iga tund, I tunni teema oli “Sünnipäev” ja II tunni teema oli “Sport ja tervis”.

I Tund:

Tunni eesmärk oli arendada õpilaste väljendusoskust ja õigekirja, õpilased tegid harjutusi, kus oli vaja oma arvamust väljendada või küsimustele vastata, lisaks täideti ka grammatikaharjutusi.

Tunni jooksul tehti erinevaid ülesandeid suuliselt ja kirjalikult. Kirjalikult tehti grammatikaharjutusi, teemad olid lihtminevik, täisminevik, osastav kääne. Suuliseks ülesandeks oli monoloogide koostamine. Harjutuste eesmärk oli arendada õpilaste osaoskusi:

õigekiri, rääkimis- ja väljendusoskus. Õpilaste emakeelt ehk vene keelt kasutati ka 5 minutit, et seletada grammatikat.

II tund:

Tunni eesmärk oli arendada õpilaste lugemis ja kuulamisoskust. Õpilased lahendasid nii kuulamis kui ka lugemisülesandeid, nii suuliselt kui ka kirjalikult. Antud info põhjal võib teha kokkuvõtte, et tunnis kasutati grammatika-tõlke meetodit ja kommunikatiivset meetodit. Õpilaste emakeelt kasutati ka 10 minutit, et tõlkida teksti.

Kokkuvõte

I tund

Grammatika-tõlke meetod: kasutati tunni jooksul 15 minutit grammatikaharjutuste täitmiseks ja õpilaste kirjutamisoskuse arendamiseks.

Kommunikatiivne meetod: kasutati tunni jooksul 30 minutit.

Õpilaste emakeele kasutamine: tunni jooksul kasutati õpilaste emakeelt 5 minutit grammatika seletamiseks.

II tund

Grammatika-tõlke meetod: kasutati 30 minutit, et täita grammatikaharjutusi

Kommunikatiivne meetod: kasutati tunni jooksul 15 minutit õpilaste lugemisoskuse arendamiseks ja rääkimisülesande täitmiseks.

Õpilaste emakeele kasutamine: tunni jooksul kasutati õpilaste emakeelt 10 minutit tõlkeülesande täitmiseks.

4. tunnivaatlus - Interaktiivne tund

Üldandmed: klassis oli 8 õpilast, tund kestis 45 minutit. Tunni teema oli “Kultuurivaramud”.

Tunni eesmärk oli mitmekesistada tavatunde interaktiivse meetodi rakendamisega. Õpetaja tegi ettekande, kus slaididel oli teemakohane info ja pildid, kust õpilased said infot tunni teema kohta. Edasi tund toimus õpilaste jaoks tavapärasel formaadis- lugemis- ja rääkimisülesande täitmine, nende oskuste arendamine. Tunni jooksul tehti suulisi ülesandeid. Antud info põhjal võib teha kokkuvõtte, et tunnis kasutati põhiliselt suhtlusmeetodeid.

Kokkuvõte

Kommunikatiivne meetod: kasutati tunni jooksul 25 minutit

Grammatika-tõlke meetod: kasutati tunni jooksul 20 minutit, et arendada õpilaste osaoskusi. Õpilases täitsid erinevaid ülesandeid: kuulamis ja lugemisülesandeid, mis nõuti ka grammatikareeglite teadmist.

Õpilaste emakeele kasutamine: kasutati 5 minutit sõnade tõlkimiseks.

5. tunnivaatlus

Üldandmed: klassis oli 8 õpilast, tund kestis 45 minutit. Tunni teema oli “Kultuurivaramud”.

Tunni eesmärk oli väljendus- ja kirjutamisoskuste arendamine, õpilased tegid kirjalikke ülesandeid, täitsid grammatikaharjutusi ja praktiseerisid sihtkeelt.

Tunni jooksul tehti erinevaid ülesandeid suuliselt ja kirjalikult. Kirjalikult tehti valikvastusega testi kuuldud teksti põhjal, suuliselt täitsid õpilased lugemisülesannet. Antud info põhjal võib teha kokkuvõtte, et tunnis kasutati grammatika-tõlke meetodit ja suhtlusmeetodit. Õpilaste emakeelt kasutati ka kokku 15 minutit, et tõlkida teksti.

Kokkuvõte

Grammatika-tõlke meetod: kasutati 25 minutit tunni jooksul grammatikaharjutuste täitmiseks ja õpilaste kirjutamisoskuse arendamiseks. Õpetaja seletas õpilastele grammatikareegleid ja tutvustas neile teemat. Õpilased täitsid nii kirjalikke kui ka suulisi ülesandeid.

Kommunikatiivne meetod: kasutati 20 minutit, et arendada õpilaste väljendusoskust.

Õpilaste emakeele kasutamine: tunni jooksul kasutati 14 min: 4 minutit grammatika seletamiseks ja 10 minutit tõlkimisülesande täitmiseks.

6. tunnivaatlus

Üldandmed: klassis oli 8 õpilast, toimusid 2 tundi järjest – kumbki tund 45 minutit. Tundide teema oli “Eesti pühad”.

I tund

Tunni eesmärk oli õpilaste kirjutamis-, lugemis- ja rääkimisoskuste arendamine. Tunnis tehti nii kirjalikke kui ka suulisi ülesandeid. Kirjalikult tehti valikvastusega testi kuulud teksti põhjal ja grammatikaharjutusi, teemad oli ainsuse ja mitmuse osastav kääne, tegusõna vormimoodustus. Suuliseks ülesandeks oli lugemisülesanne. Antud info põhjal võib teha kokkuvõtte, et tunnis kasutati grammatika-tõlke meetodit ja suhtlusmeetodit. Õpilaste emakeelt kasutati ka 5 minutit, et seletada grammatikat.

II tund

Tunni eesmärk oli lugemis- ja kuulamisoskuse arendamine, sõnavara laiendamine. Tunni jooksul tehti erinevaid ülesandeid suuliselt ja kirjalikult. Kirjalikult lahendati ülesannet teksti lõikude kokkusobivuse teemal. Suuliselt sooritati lugemisülesanne. Antud info põhjal võib teha kokkuvõtte, et tunnis kasutati nii grammatika-tõlkemeetodit kui ka kommunikatiivset meetodit. Õpilaste emakeelt kasutati 10 minutit, et tõlkida sõnu ja seletada grammatikat.

Kokkuvõte

I tund

Grammatika-tõlke meetod: kasutati tunni jooksul 25 minutit õpilaste osaoskuste arendamiseks.

Kommunikatiivne meetod: kasutati 20 minutit, et anda õpilastele võimalus väljendusoskust arendada.

Õpilaste emakeele kasutamine: vene keelt kasutati 5 minutit sõnade tõlkimiseks.

II tund

Kommunikatiivne meetod: kasutati 25 minutit õpilaste väljendusoskuse arendamiseks.

Grammatika-tõlke meetod: kasutati 20 minutit, et arendada õpilaste kirjutamis-, kuulamis- ja rääkimisoskust.

Õpilaste emakeele kasutamine: kasutati 10 minutit tõlkimisülesande täitmiseks.

7. tunnivaatlus - Interaktiivne tund

Üldandmed: klassis oli 8 õpilast, tund kestis 45 minutit, tunni teema oli “Eesti Vabariigi aastapäev”.

Tunni eesmärk oli lugemis- ja rääkimisoskuste arendamine. Tunni jooksul tehti suulisi ülesandeid. Tunni alguses toimus arutelu, õpetaja küsis õpilastelt küsimusi Eesti Vabariigi aastapäeva kohta ja õpilased vastasid. Edasi osalesid õpilased koos õpetajaga e-viktoriinis, mis oli pühendatud Eesti Vabariigi aastapäevale: e-viktoriin oli korraldatud Eesti keele teise keelena liidu liikmete poolt. Viktoriinis olid küsimused Eesti Vabariigi kohta. Viktoriin toimus eesti keeles. Antud info põhjal võib teha kokkuvõtte, et tunnis kasutati grammatika-tõlkemeetodit ja suhtlusmeetodeid. Õpilaste emakeelt kasutati 10 minutit, et tõlkida sõnu.

Kokkuvõte

Kommunikatiivne meetod: kasutati 25 minutit, tunni jooksul toimus arutelu, kus õpilased pidid väljendama oma mõtteid, täideti loomuline ülesanne - osaleti e-viktoriinis.

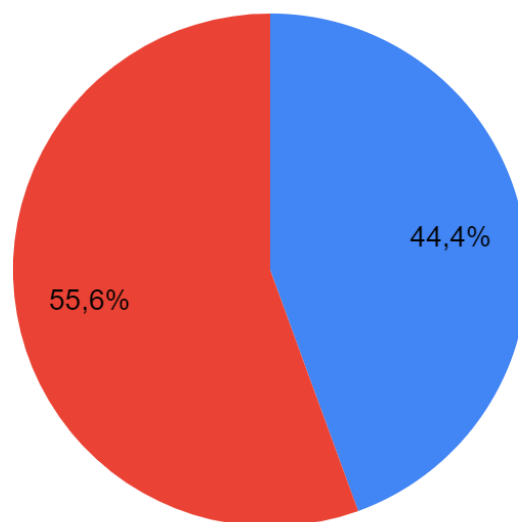
Grammatika-tõlke meetod: kasutati tunni jooksul 20 minutit, täideti tõlkimisülesanne, et arendada õpilaste osaoskusi.

Õpilaste emakeele kasutamine: vene keelt kasutati 10 minutit tõlkimisülesande täitmiseks.

Teise keele õppemeetodite osakaal 12.klassis eesti keele kui teise keele tundides

1. Tunnivaatlus

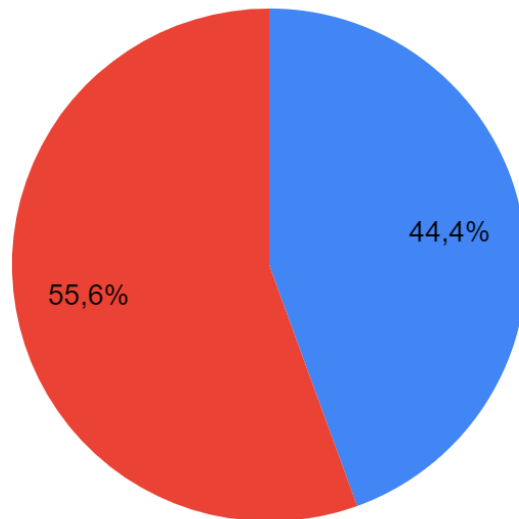
- Kommunikatiivne meetod
- Grammatika-tõlke meetod

Joonis 1. Tunnis kasutatud õppemeetodid ja nende osakaal

2. Tunnivaatlus

- Kommunikatiivne meetod
- Grammatika-tõlke meetod

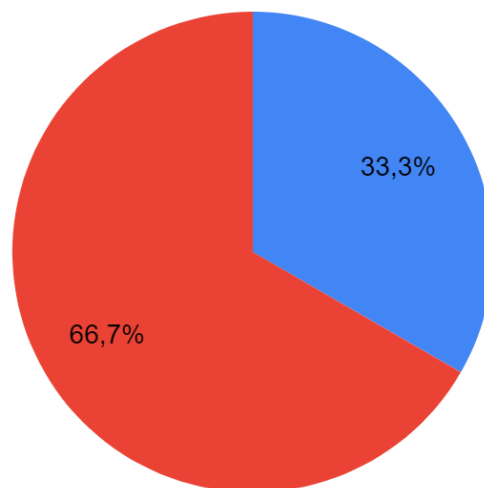

Joonis 2 . Tunnis kasutatud õppemeetodid ja nende osakaal

3. tunnivaatlus

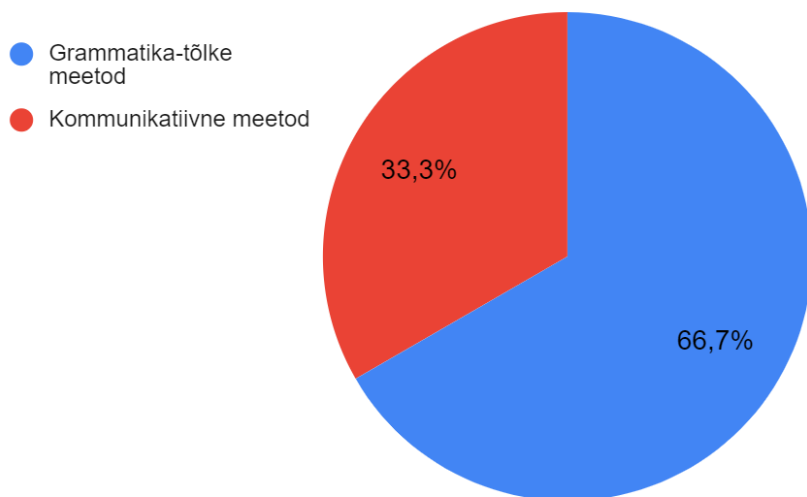
I tund

- Grammatika-tõlke meetod
- Kommunikatiivne meetod

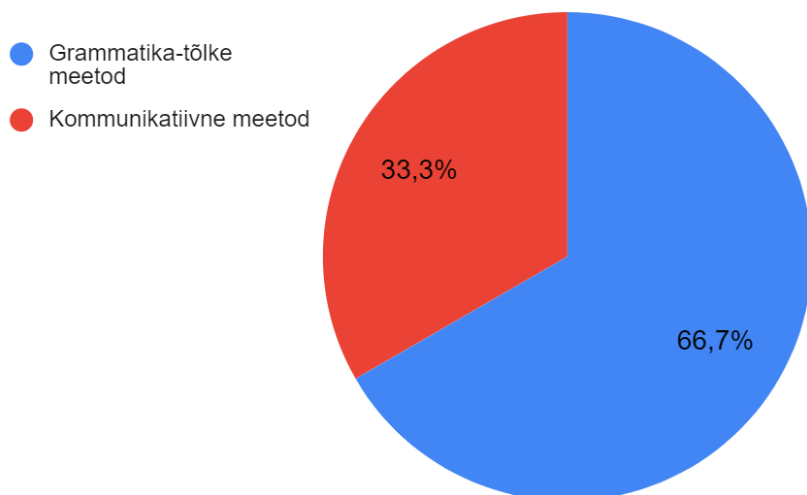
Joonis 3. Tunnis kasutatud õppemeetodid ja nende osakaal

II tund

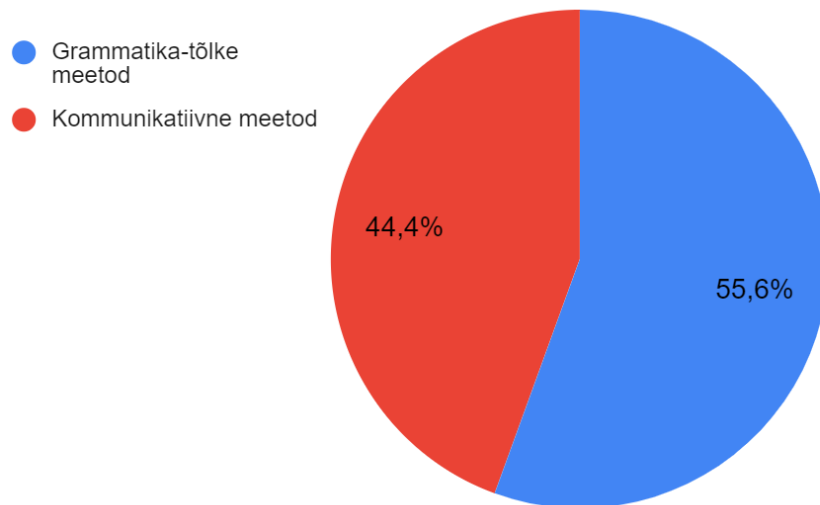
Joonis 3.1. Tunnis kasutatud õppemeetodid ja nende osakaal

4. tunnivaatlus

Joonis 4. Tunnis kasutatud õppemeetodid ja nende osakaal

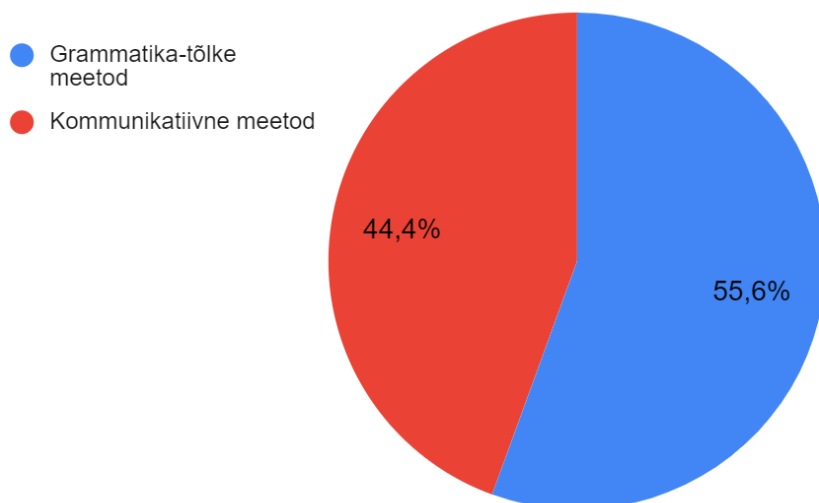
5. tunnivaatlus

Joonis 5. Tunnis kasutatud õppemeetodid ja nende osakaal

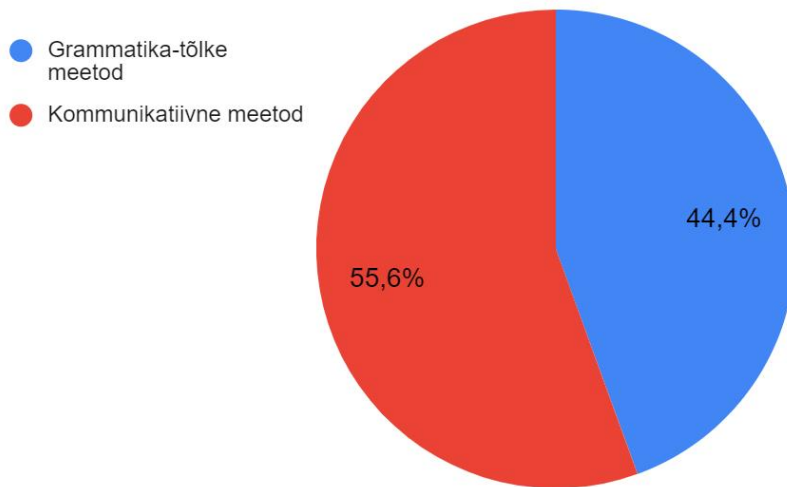
6. tunnivaatlus

I tund

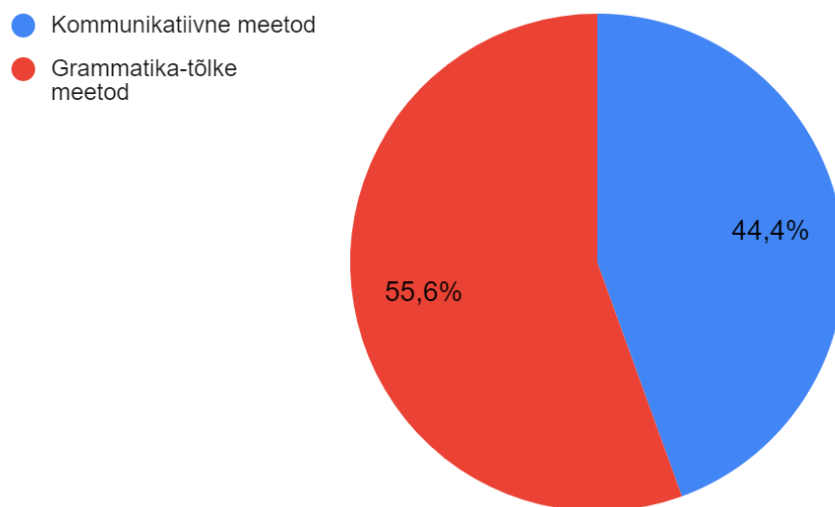
Joonis 6. Tunnis kasutatud õppemeetodid ja nende osakaal

II tund

Joonis 6.1. Tunnis kasutatud õppemeetodid ja nende

Tunnivaatlus 7

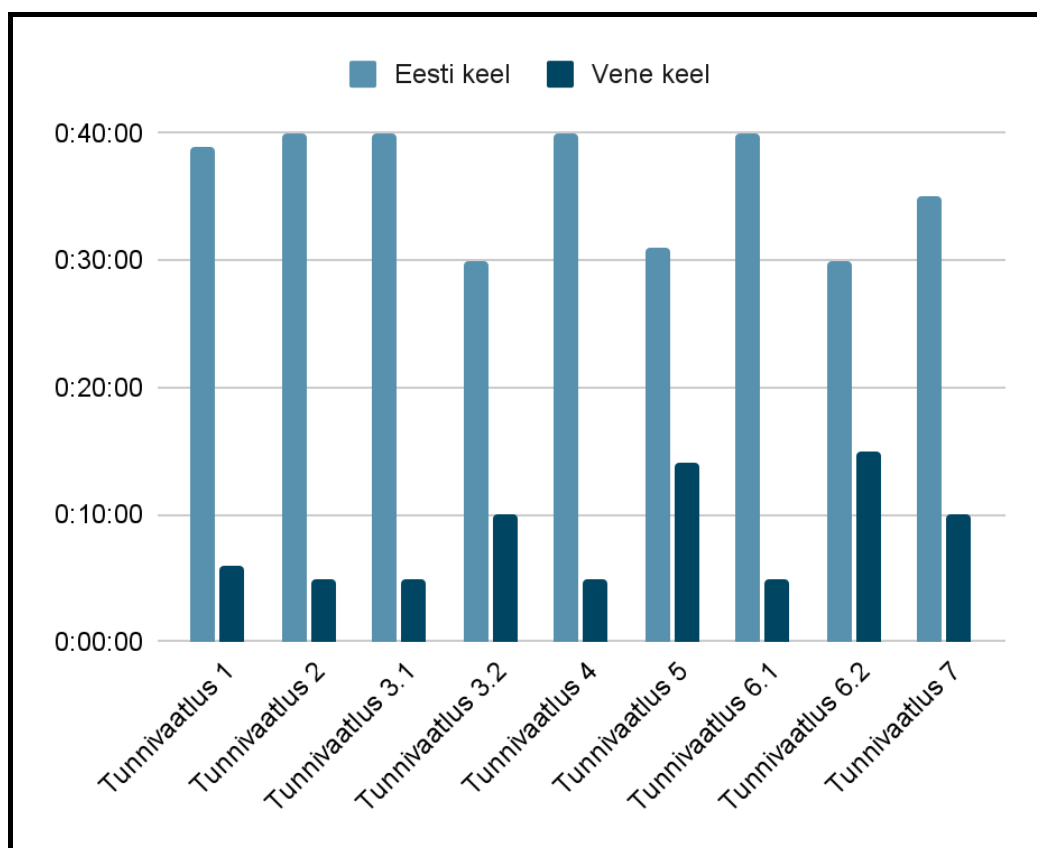
Joonis 7. Tunnis kasutatud õppemeetodid ja nende osakaal

Kokkuvõte tunnivaatlustest

Õppemeetodid. Tunnivaatluste põhjal võib teha kokkuvõtte, et 12. klassis E2 tundides kasutatakse erinevaid õppemeetodeid. Tundide jooksul tegid õpilased nii kirjalikke kui ka suulisi ülesandeid. Kirjalikest ülesannetest tehti grammatikaharjutusi, valikvastustega teste, küsimustele vastamist. Suulistest ülesannetena koostati ja esitati dialooge ja monolooge, vastati küsimustele, lahendati mitmesuguseid suhtlusülesandeid, loeti tekste. Õpilased täitsid ülesandeid iseseisvalt, paarides ja gruppides. Kasutati selliseid meetodeid nagu grammatika-tõlke meetod, kommunikatiivne meetodid ühendatuna aktiivõppe erinevate võtetega. Tundide eesmärk oli kirjutamis-, rääkimis-, lugemis ja kirjutamisoskuste arendamine. Õpetaja rakendas ka interaktiivseid õppimisviise, näiteks slaidide näitamist ja viktoriini läbiviimist.

Grammatika-tõlke meetodit kasutati tundide jooksul 33.3%- 66.7 % ja kommunikatiivseid meetodeid kasutati ka 33.3%- 66.7%, mõlemat meetodit kasutati tundides kokkuvõtvalt üsna võrdselt, kuna iga tund oli planeeritud nii, et ühes tunnis tehti rohkem suulisi ülesandeid ehk rakendati kommunikatiivseid meetodeid ja teises tunnis rohkem tehti kirjalikke grammatikaharjutusi. Õppemeetodite rakendamine on võrdne, sest õpetaja arvates tuleb arendada kõiki osaoskusi paralleelselt. Grammatika-tõlke ja kommunikatiivsete meetodite abil on võimalik arendada kõiki osaoskusi: rääkimis-, lugemis, kirjutamis- ja lugemisoskusi.

Õpilaste emakeele ja eesti keele kasutamine tundides.

Joonis 8. Eesti keele ja vene keele osakaal 12. klassi eesti keele kui teise keele tundides

Läbitud tunnivaatluste põhjal selgus, et 12. klassi eesti keele kui teise keele tundides paralleelselt eesti keelega kasutatakse ka õpilaste emakeelt. Tunnivaatluste ajal tegi töö autor märkmeid, kui palju ühe tunni jooksul (45 min) kasutati õpilaste emakeelt. Õpilaste emakeelt kasutati igas tunnis erinevatel põhjustel. Näiteks kasutati 4-6 minutit tunni jooksul vene keelt, et tõlkida sõnu või seletada grammatikareegleid. Grammatikareeglite seletamine toimus näiteks nii, et grammatikaharjutuse täitmisel kasutas õpilane vale sõnavormi ja õpetaja seletas vene keeles, miks see vorm ei sobi. Kõige rohkem aega õpilaste emakeele kasutamiseks oli 10 minutit tunni jooksul, et täita tõlkeülesannet.

Kogutud andmete põhjal on selge, et eesti keele osakaal E2 tundides on tunduvalt suurem kui õpilaste emakeele osakaal. Vene keele kasutamise aeg tunni jooksul on 5-10 minutit põhiliselt selleks, et tõlkida sõnu või seletada grammatikat, eesti keelt kasutatakse tunni jooksul 35-40 minutit. Kokku kasutati tunni jooksul 22,22% vene keelt ja 77,78% eesti keelt.

Antud info põhjal selgus, et vene keele osakaal on tunduvalt madalam, kui eesti keele osakaal.

3.3 Õpetaja kommentaarid meetodi valiku ja õpilaste emakeele valiku kohta

Teise keele omandamine on pidev ja pikk protsess, milles on tähtis roll kindlasti ka õpetajal. Õpetaja valib õppemethodika, et erinevaid osaoskusi arendada. Bakalaureusetöö üks osa oli intervjuu õpetajaga, et lisada õpetaja vaatenurk nii õppemeetodite kui ka õpilaste emakeele kasutamise kohta E2 tundides, vt intervjuu küsimustikku Lisa 1.

Intervjueerisin 12. klassi eesti keele õpetajat, kelle E2 õpetamise staaži on rohkem kui 20 aastat. Õpetaja emakeel on vene keel.

Õpetaja intervjuu analüüs:

Intervjuus uurisin esmalt, kuidas õpetaja määratleb oma rolli E2 õppes. Vastusest selgus, et õpetaja peab ennast eelkõige keele omandamise protsessis toetajaks ja motiveerijaks(1).

(1) *“Arvan, et õpetajal on võõrkeele omandamisel eelkõige toetaja, julgustaja, suunaja, motiveerija roll”.*

Kuna E2 omandamine on pidev protsess ja selle protsessi tulemus sõltub paljuski õppemethodikast ja õppemeetodite valik on suur, otsisin intervjuus ka vastust meetodi valiku kriteeriumite kohta. Õpetaja valib meetodi eelkõige sihtgruppi arvestades(2).

(2) *„Meetodi valimine sõltub õpilaste vanusest, tasemest, iga õpetaja valib iga klassi kohta sobivama. Kõikide meetodite abil on võimalik arendada osaoskusi. Näiteks grammatika-tõlkemeetodiga saab väga hästi arendada kirjutamis-ja lugemisoskust. Aktiivõpe arendab rohkem rääkimis-ja kuulamisoskust. Meetodite valik sõltub tunni eesmärgist, tunni tegevustest“.*

Küstiti ka õpetaja arvamust, mis osaoskuste arendamisest tuleb alustada teise keele õpet, mis meetodeid rakendada ja kuivõrd on grammatika-tõlke, kommunikatiivsed ja muud meetodid kõige sobilikumad võõrkeele õpetamiseks?

(3) „Kõiki osaoskusi on vaja arendada, siis kujuneb välja keele õppimisest üks tervik. Üks osaoskus täiendab teist. Erinevaid meetodeid tuleks kasutada, nii traditsioonilisi kui aktiivseid, interaktiivseid. Õpilane peab ise ka motiveeritud olema, vastasel juhul ei aita ükski meetod“.

Õpetaja arvates on teise keele omandamisel oluline osa keelepraktikal, sest see aitab arendada õpilaste rääkimisoskust ja ületada keelebarjääri, et õpilased saaksid õpitavat keelt rakendada argielus.

(4) “ *Praktika on väga oluline, eriti keelekeskkond, mis aitab keelebarjääri ületada, julgustab ja motiveerib keelt kasutama, avardab sõnavara. Keeleoskust arendavad ka tunnivälised üritused, õppekäigud, ekskursioonid. Arvan, et väga hästi aitab keeleõppele kaasa keelekümblus, LAK-õpe*”.

Õpilaste emakeelt kasutatakse samuti teise keele omandamisel. Kuivõrd palju tuleb kasutada õpilaste emakeelt, otsustab õpetaja, lähtudes oma strateegiast ja selleks vajadusest.

(5) “*Kindlasti oleks parem, kui võõrkeele õppimine ja õpetamine toimuks kohe selles keeles. Emakeel aitab siis, kui õpilane ei saa ülesandest aru, kui on vaja grammatikareegleid seletada, võrrelda emakeele ja eesti keele grammatikat. Emakeel võib takistada võõrkeele omandamist siis, kui tunnis kasutatakse seda väga palju.*”

Õpetaja tõi näiteid, mis põhjustel õpilased kasutavad emakeelt eesti keele tundides

(6) “*Võõrkeele õppimisel, eriti alguses, mõtleb inimene spontaanselt oma emakeeles. Selleks, et paremini ja kiiremini aru saada, mõtestatakse öeldut, loetud teksti, lauseid kõigepealt oma emakeeles, siis tõlgitakse teise keelde.*”.

Kuna 12. klassi õpilased on täiskasvanud õppijad, siis autor küsis õpetajalt lisaks, kas tuleb kasutada täiskasvanud õpilaste emakeelt või mitte?

(7):“*Vältida saab, kuid pooldan ikkagi seda, et alguses võib emakeelt kasutada, kui tekib raskusi arusaamisega. Muidugi seletamisel võib kasutada ka kehakeelt, parafraseerimist või midagi muud* “.

Kuna tunnivaatlustel oli näha, et õpetaja rakendab ka interaktiivseid õppimisviise, küsiti õpetaja käest, kuidas interaktiivne tund soodustab teise keele omandamist.

(8) *“Arvan, et interaktiivne tund lisab motivatsiooni keele õppimisele. Iga tund ei saa olla interaktiivne, see võib ära väsitada”.*

Lisaks uuriti õpetaja arvamust käskude-keeldude kasutamise kohta keeletunnis.

(9): *“Arvan, et käsud-keelud peavad ka õppimises olema. Õppimine on ikkagi rutiinne tegevus, millega kaasas käivad ka teised tegevused, näiteks keelemängud, mis tekitavad motivatsiooni keelt õppida. Aktiivõppes on samuti reeglid olemas, nt rühma- või paaristöös ei tohi emakeelt kasutada – need on käsud ja keelud”.*

3.4 Arutelu

Uurimuse raames tehti 7 tunnivaatlust ja kirjalik intervjuu 12. klassi eesti keele kui teise keele õpetajaga, et uurida tema arvamust E2 õppemeetodite ja õpilaste emakeele kasutamise kohta.

Tunnivaatluste eesmärk oli uurida, mis meetodeid ja kuivõrd palju kasutatakse õpilaste emakeelt tundides, mis põhjustel. Töö autor tegi märkmeid, mis ülesandeid tegid õpilased tunni jooksul. Pärast tunnivaatlust tehti nende analüüs Leelo Kingisepa ja Elle Sõrmuse raamatu “Ülevaade võõrkeeleeõppe meetoditest” põhjal, kus on kirjeldatud teise keele õppemeetodeid.

12.klassi eesti keele kui teise keele tundides rakendatavad õppemeetodid on põhiliselt traditsioonilised ehk täpsemalt grammatika-tõlkemeetod ja kaasajal enam kasutatavad ehk kommunikatiivsed meetodid. Grammatika-tõlke ja kommunikatiivset meetodeid kasutatakse igas tunnis. Tunnivaatluste ajal võis täheldada, et suurt tähelepanu pannakse õpilaste osaoskuste arendamisele ja keelepraktikale, kuna õpetaja arvates, *“praktika on väga oluline, eriti keelekeskkond, mis aitab keelebarjääri ületada, julgustab ja motiveerib keelt kasutama, avardab sõnavara. Keeleoskust arendavad ka tunnivälised üritused, õppekäigud, ekskursioonid. Arvan, et väga hästi aitab keeleõppele kaasa keelekümblus, LAK-õpe”* (3).

Nii grammatika-tõlke meetodit kui ka kommunikatiivseid meetodeid rakendati tundide jooksul. Grammatika-tõlke meetodit kasutati tundide jooksul 33.3%- 66.7 % ja kommunikatiivseid meetodeid kasutati ka 33.3%- 66.7%, mõlemat meetodit kasutati tundides seega üsna võrdselt, kuna iga tund oli planeeritud nii, et ühes tunnis tehti rohkem

suulisi ülesandeid ehk rakendati kommunikatiivseid meetodeid ja teises tunnis rohkem tehti kirjalikke grammatikaharjutusi.

Teise keele omandamisel võib tekkida vajadus õpilaste emakeele kasutamiseks. 12. klassi eesti keele kui teise keele õpetaja arvab, et *“Emakeel aitab siis, kui õpilane ei saa ülesandest aru, kui on vaja grammatikareegleid seletada, võrrelda emakeele ja eesti keele grammatikat* (4) Samas ei poolda õpetaja ka tunnis liiga palju õpilaste emakeelt kasutada, sest *„Emakeel võib takistada võõrkeele omandamist siis, kui tunnis kasutatakse seda väga palju”*(4).

Tunnivaatluste andmed ja õpetaja kommentaarid kinnitavad, et E2 keele omandamine on keeruline ja kestev protsess, mis sõltub mitmetest aspektidest nagu õppemeetod, õpetaja, keelepraktika.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, mis E2 õppemeetodeid kasutatakse 12. klassi eesti keele kui teise keele tundides, kui palju nendes tundides kasutatakse õpilaste emakeelt ehk vene keelt ja mis otstarbel. Antud töö teoreetilises osas on kirjeldatud E2 õppemeetodeid ja nende õppimisvõtteid, aga ka õppijate emakeele kasutamist keeletunnis.

Teema uurimiseks viidi läbi tunnivaatlused, mille ajal töö autor tegi märkmeid, mis ülesandeid tehakse eesti keele kui teise keele tundides 12. klassis, mis viisil ja mis osaoskusi arendatakse õpilastel. Seejärel toimus tunnivaatluste analüüs Leelo Kingisepa ja Elle Sõrmuse raamatu “Ülevaade võõrkeele õppemeetoditest” põhjal, et teha kokkuvõtte kasutatud teise keele õppemeetoditest, lähtudes sellest, mis ülesandeid tegid õpilased tunni jooksul. Lisaks õppemeetoditele ja tehtud ülesannetele, uuris töö autor seda, kas kasutatakse õpilaste emakeelt ehk siis vene keelt eesti keele kui teise keele tundides ja miks.

Kokku tehti 7 tunnivaatlust. 5 tunnivaatlust kestsid 45 minutit ja kaks 90 minutit. Klassis oli 8 õpilast ja nende emakeel on vene keel. Kui palju kasutatakse tunni jooksul erinevaid teise keele õppemeetodeid ja õpilaste emakeelt, seda mõõtis autor telefoniga.

Tundides täitsid õpilased erinevaid ülesandeid, nii kirjalikult kui ka suuliselt: kuulamis-, lugemis-, kirjutamis- ja rääkimisülesandeid, et arendada õpilaste eesti keele osaoskusi. Tunnivaatluste järgi võib teha kokkuvõtte, et 12. klassi eesti keele kui teise keele tundides kasutatakse grammatika-tõlke ja kommunikatiivseid meetodeid. Grammatikatika-tõlke meetodit kasutati tundide jooksul 33.3%- 66.7 % ja kommunikatiivseid meetodeid kasutati ka 33.3%- 66.7%, mõlemat meetodit kasutati tundides võrdselt, kuna iga tund oli planeeritud nii, et ühes tunnis tehti rohkem suulisi ülesandeid ehk rakendati kommunikatiivseid meetodeid ja teises tunnis rohkem tehti kirjalikke grammatikaharjutusi.

Tunnivaatluste jooksul uuris töö autor ka õpilaste emakeele kasutamist E2 tundides. Igas tunnivaatluses kasutati vene keelt ehk õpilaste emakeelt 4-10 minutit tunni jooksul. Õpilaste emakeele kasutamise põhjused on järgmised: grammatikareeglite seletamine, sõnade tõlkimine ja tõlkimisülesande täitmine ehk teksti tõlkimine. Kokku kasutati vene keelt tunni jooksul 22,2% 45 minuti jooksul. Lisaks tunnivaatlustele viidi läbi kirjalik intervjuu õpetajaga, et uurida tema arvamust E2 keele õpetamise kohta. Intervjuus oli 8 küsimust erinevatest aspektidest, mis olid seotud E2 õppimisega. Õpetaja vastustest selgus, millest ta lähtub meetodi valikul, mis põhjustel kasutatakse õpilaste emakeelt.

Kirjandus

Euroopa Keeleõppe Raamdokument 2007: 36-56;

https://www.hm.ee/sites/default/files/euroopa_keeleeõppe_raamdokument.pdf (vaadatud 30.04)

GRÕK 2011; <https://oppekava.ee/eesti-keele-kui-teise-keele-õpe-gumnaasiumis/> (vaadatud 27.03)

GRÕK 2011; <https://oppekava.ee/eesti-keele-kui-teise-keele-õpe-gumnaasiumis/> (vaadatud 27.03)

HTM 2021-2035 Eesti keele arengukava; <https://www.hm.ee/et/keelekava-2035> (vaadatud 20.04)

Kaivapalu Annkatrin 2007. Emakeel võõrkeeles- eelis või takistus?; https://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2007_1/OK_2007-1_02.pdf (vaadatud 20.02)

Kingsepp Leelo, Sõrmus Elle 2000. Ülevaade võõrkeeleeõppe meetoditest.

Kitsnik, Mare 2019. Eesti keele kui teise keele õppimine: kas raske töö või kerge lõbu?; <https://keeljakirjandus.ee/ee/archives/26011> (vaadatud 20.03)

Klaas-Lang jt= Birute Klaas-Lang, Kristiina Praakli, Anni Peedisson, Alla

Lashmanova 2014. Arvamusi ja hinnanguid riigikeele õppe korraldamise kohta vene õppekeele koolides. Uuringu lõpparuanne. (vaadatud 20.04)

Krashen, Stephen; Terrell, Tracy: 1983. The Natural Approach. Hayward, CA: The Alemany Press; <https://moramodules.com/NatApprTheory-Eng/Default.htm> (vaadatud 02.06)

Lozanov, Georgi 2009. Language Learning Method- Suggestopedia;

<https://blog.innovativelanguage.com/2009/09/06/language-learning-method-suggestopedia>. (vaadatud 02.06)

Lukk jt = Maarika Lukk, Kadri Koreinik, Kristjan Kaldur, Virve-Anneli Vihman, Anneli Villenthal, Kats Kivistik, Martin Jaigma, Anastasia Pertšjonok 2017. Eesti keele

seisund. Aruanne; <https://dspace.ut.ee/handle/10062/56511?locale-attribute=et> (vaadatud 21.05)

Masso, Anu 2009. Vene õppekeele koolide abiturientide eesti keele oskuse kujunemine; https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/40671/UH_Keel_HTM_vene_6pilane_2008_abiturientidekysitlusearuanne_0109.pdf?sequence=1&isAllowed=y (vaadatud 14.05)

Metslang jt= Metslang, Helle, Triin Kibar, Mare Kitsnik, Jevgenia Koržel, Ingrid Krall, Anastassia Zabrodskaja 2013. Kakskeelne õpe vene õppekeele koolis; https://www.hm.ee/sites/default/files/uuring_kakskeelne_ope_vene_oppekeele_koolis.pdf (vaadatud 17.02)

Riigi Teataja 2011; <https://www.riigiteataja.ee/akt/123042021011> (vaadatud 20.03)

“X” Gümnaasiumi põhimäärus 2015; <https://www.riigiteataja.ee/akt/413032015005> (vaadatud 06.04)

Lisa 1. Õpetaja intervjuu: eesti keele võõrkeelena tunni korraldamine.

Intervjueerija on "X" Gümnaasiumi 12. klassi eesti keele kui teise keelena õpetaja.

1. Mis strateegia on otstarbekam: emakeele kasutamine võõrkeele õppeprotsessis või õpetada kohe õpetavas võõrkeeles?
2. Miks tekib vajadus õpilaste emakeele kasutamiseks eesti keele võõrkeelena tunnis?. Emakeel takistab või aitab õpilastel omandada võõrkeelt?
3. Kuivõrd palju on oluline keele praktika teise keele omandamisel? Miks?.
4. Miks ülesandepõhine õpe sobib võõrkeele õpetamiseks?
5. Kuidas on parem arendada õpilaste keeleoskusi: paralleelselt või eraldi?
6. Kuivõrd on grammatika-tõlke, lugemis- ja kommunikatiivne meetodid kõige sobilikumad võõrkeele õpetamiseks?
7. Kuivõrd suur on õpetaja roll õpilaste võõrkeele omandamisel?
8. Mis osaoskusi tuleb õpilastel eelkõige arendada? Miks?
9. Mis põhjustel õpilased kasutavad emakeelt teise keele omandamisel?
10. Kas käsutäitmismeetodi rakendamine toob head tulemust või mitte, kui õppida keelt käskude ja keeldude abil? Tooge näiteid.
11. Kas täiskasvanute õpetamisel tuleb vältida emakeelt kasutamist teise keele omandamisel või mitte? Miks?
12. Mis meetodeid tuleb kasutada, et arendada õpilastel kesk/kõrge keeletase?
13. Mis otstarbel kasutatakse interaktiivseid meetodeid teise keele omandamisel?
14. Kuidas on omavahel seotud õppemeetodite valik ja osaoskuste arendamine?
15. Tooge näiteid, kuidas on otstarbekam rakendada teise keele õppemeetodeid: mitu meetodit korraga või igaüks eraldi?

Удельный вес русского языка и методы обучения эстонскому в русскоязычной школе на уроках эстонского в 12.классе

Резюме

На сегодняшний день в школах Эстонии обучение проходит на эстонском, русском и других языках. Однако в гимназиях обучение проходит либо 100% на эстонском языке или 60% на эстонском и 40% на русском языке. Независимо от языка обучения в школах Эстонии учат государственный язык как иностранный или родной. Тема преподавания эстонского языка актуальна для Эстонии, поскольку государство планирует изменить систему образования и принять эстонский языком обучения в образовательных учреждениях.

Целями данного исследования являются: изучить организации и проведения уроков эстонского, как иностранного в 12. классе, какие методы обучения иностранного языка применяются, выяснить применяется ли родной язык учеников во время изучения эстонского языка как иностранного и почему, проанализировать в каком соотношении используется эстонский и родной язык учеников.

Для проведения данного исследования автор посетил 7 уроков эстонского языка как иностранного в 12.классе и сделал анализ посещённых уроков. В дополнение к посещению уроков эстонского языка, как иностранного было проведено письменное интервью с учительницей эстонского языка 12.класса, чтобы узнать её мнение по поводу изучения иностранного языка и применение родного языка учеников в данном процессе.

В рамках данного исследования были поставлены вопросы, на которые нужно было найти ответ в ходе исследования:

1. Какие методы обучения иностранного языка применяются в 12. классе на уроках эстонского языка как иностранного?
2. Насколько много применяется родной язык учеников на данных уроках?
3. Каковы причины использования родного языка учеников на уроках эстонского языка?

Для проведения данного исследования был обработан теоретический материал о методах преподавания иностранных языков, об применении родного языка учеников при изучении иностранного языка. Так же был прочитан материал об организации и нормах обучения эстонского языка как иностранного в школах Эстонии и было проведено ознакомление с программой обучения. Дополнительно к изученному материалу автор ознакомился с программой развития по поводу эстонского языка в последующие годы.

Для выполнения поставленных целей была собрана информация при посещении 7 уроков эстонского языка как иностранного в 12. классе и анализирована собранная информация. Во время посещения уроков автор записывал какие задания выполняются в течении урока и сколько времени отводится для каждого задания, используется ли родной язык учеников во время данных уроков, по каким причинам и насколько много по времени. Данная информация нужна была, чтобы сделать анализ и выяснить, какие методы обучения иностранного языка применяются в 12. классе. Затем было проведено письменное интервью с учителем эстонского языка 12. класса и его анализ.

На основании собранной информации и анализа уроков, можно сделать следующее заключение: на уроках эстонского в 12. классе используются такие методы обучения иностранного языка, как грамматика-переводной и коммуникативный.

На уроках эстонского языка в 12.классе применяется и родной язык учеников, однако, если сравнивать то удельный вес эстонского языка во время урока больше, чем русского. В ходе исследования так же были выявлены причины применения родного языка учеников на уроках эстонского: объяснение правил грамматики и перевод непонятного контекста или слов.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks.

Mina, Darja Amelkina,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Vene keele osakaal ja eesti keele õppemeetodid vene õppekeelega kooli eesti keele tundides 12.klassi näitel“, mille juhendaja on Birute Klaas-Lang, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Darja Amelkina

15.06.2022